

גילגל

בין

עלון שדות ים 1813, 26 פברואר 2016

געגוע אינסופי

רחל שפירא

לְמִצּוֹא אֶת הַדָּרָה,
לְהִיּוֹת רְאוּיִים.
לְזָכוֹר וְלִשְׁמֹר
וְלְדַבּוֹק בְּחַיִּים.
יָמִים וְשָׁנִים
מִשְׁאִירִים סִמָּנִים.
צְרוּבִים הַשְּׂמוֹת,
הַבְּעוֹת הַפָּנִים.

לְמִצּוֹא אֶת הַדָּרָה,
לְהִיּוֹת רְאוּיִים.
לְזָכוֹר וְלִשְׁמֹר
וְלְדַבּוֹק בְּחַיִּים.

לְפָקוּחַ עֵינָיִים
כָּל יוֹם מִחֻדָּשׁ
גַּם אִם מֵעֵן
הַדְּמָעוֹת לֹא יֵבֵשׁ.

הַגֵּעְגוּעַ אֵינְסוּפִי הוּא
וְלַעוֹלָם לֹא יַעֲזוּב.
הֵרִי הוּא חֶלֶק מֵעֲצָמֵנוּ
בֶּן מִשְׁפָּחָה חֵבֵר קָרוֹב.

קיבוץ שדות-ים

דברים לזכרה של חוה נוימן ז"ל

אראלה ושמשון זיכרונם לברכה, אבנר ולילי, אסף ומיכל, יפתח ואורית, גלית, יעל, שי ורחלי, עומר, שירה ואלון, אורי וג'ני, תמר ואבי, מאיה, גל ורונאל, עופר ואייל, שגיא ולירון, איתי והנכד הצעיר, גיל, נועה, נטע וניר, יונתן ואלמה, ארי וליאם, עמית, גבע, הילה ומאיה, קרובי משפחה, חברי שדות ים וכל מי שהגיע לחלוק כבוד אחרון לחברתנו חוה שנפטרה אמש והיא בשנת התשעים ושלוש לחייה.

חוה נולדה בחג השבועות 1923 בתומשוב שבפולין בת רביעית להוריה מרדכי ורחל יונג. כשהייתה בת שנה יצא אביה לארץ ישראל ובנה צריף למשפחה בשכונת הרכבת בתל אביב. כשהוכשרה הקרקע לעלייתם כעבור שנה, יצאה האם עם ארבע בנותיה מתומשוב, והטלטלה עימן בדרכים ובים עד לבואן ארצה. חוה הקטנה למדה על ברכי אביה את השפה

חוה נוימן ז"ל 1923-2016

העברית. כאן חוותה לראשונה את ההליכה לגן על החול החם, יחפה כמובן. באותם ימים נולדה בצריף שולה, אחותה הקטנה של חוה. אביה לא בחל בשום עבודה לפרנסת המשפחה, על אף שייעד את עצמו לעסוק בחקלאות. כשעבד בבניין בסולל בונה היה שותף להקמת בית החולים הדסה, "הבית האדום", בית ההסתדרות ברחוב הירקון וכן בית ועד הפועל באלנבי. במאורעות 29 נאלצו בני המשפחה לברוח באישון לילה מביתם בשכונת הרכבת. אבי המשפחה כבר קנה אדמה ברמת השרון ועד שהעתיק את הצריף, שכר דירה בשכונת מונטפיורי. הבנות למדו בבית ספר תלפיות אליו צעדו ברגל מידי יום תוך חציית החולות והפרדסים. כשחוה סיימה כיתה א' העלה אביה את כל המשפחה על העגלה עמוסת המטלטלים ורכב על הסוס נפתלי בדרכו למשכנם החדש. הבית עמד על גבעה בקצה הדרומי של המושבה רמת השרון. בסמוך לו ניטע פרדס ונקנתה פרה משובחת.

לימים המליטה זו שש עגלות שהרחיבו את הרפת. בלילות יצא האב רכוב על סוסו לשמירה על המושבה, ובבקרים המשיך לעבוד במשק החקלאי. ברמת השרון הקטנה היו מעט משפחות ובית ספר יסודי אחד. האם ביקשה להעניק השכלה לבנותיה, וכשבגרו הבנות הן עברו למשק הפועלות. ככל בית ספר חקלאי שילבו לימודים ועבודה וחיו במקום. חוה הגיעה למשק הפועלות בפתח תקווה ב-1941, התמחתה בנושא הלול ועבדה במשתלה ובעבודות חקלאיות נוספות. עם חברותיה הצטרפה לקן הנוער העובד ומכאן הן יצאו להגשמה. עמדה בפניהן האפשרות לבחור בין קיבוץ גשר לקיבוץ שדות ים. נראה ששדות ים קסמה להן יותר, שכן אחד מהחברים שהגיעו למשק הפועלות, איזי נוימן, הפגין כושר שכנוע מיוחד ונעץ בחוה מבט שלא השתמע לשתי פנים. מתוך עשר הבנות שהגיעו לשדות ים באוקטובר 1943 נותרו בקיבוץ, עדה פורת ז"ל, בלה פורת, רוחלה כצמן וחוה.

כשסיפרה בעבודת השורשים לגלית, נכדתה, על שדות ים באותם ימים, היא תארה את הקיבוץ כנווה מדבר קטן בלב החולות.

עשרה חודשים מאוחר יותר ביולי 1944 נישאו איזי וחוה בצינעה בבית הוריה. כששבו למחרת לקיבוץ יכלה חוה לזכות ביום חופש נוסף במקום ירח הדבש, אולם פנתה מיד לעבודה במשתלה כיאה לחקלאית שורשית. על נטיעות ייחורי האשלים והתאנים בטו בשבט באותה שנה דובר רבות. חוה סיפרה איך אחרי כל

סערה חשפה את הייחורים שכוסו בחול עד שהעמיקו שורשים וצמחו לעצים. אחד העצים ששרד מאותן נטיעות הוא עץ התאנה הפורה הסמוך להנהלת החשבונות הישנה, עליו אמר ברוך פיין ז"ל ש"הוא כמו זונה צרפתייה - נותן לכולם". חוה עבדה גם בלול עם ברכה ויחד הכינו את תערובת המזון לתרנגולות על פי הידע שרכשה במשק הפועלות - "אל הסובין, סיפרה, הוספתי קצת קמח עצמות וקצת קמח בשר ועשיתי אפצ'י בלי סוף".

באוגוסט 1945, בעיצומם של ימי ההעפלה והמאבק בבריטים נולדה אראלה ז"ל, למציאות לא פשוטה. כשנאסרו חברי הקיבוץ ברפיח לאחר חיפוש הנשק הראשון, וביניהם גם איזי, לאראלה עוד לא מלאה שנה. ששה שבועות אחרי החיפוש הראשון נערך החיפוש השני. הגברים והנשים הושמו במכלאות נפרדות והתבקשו להזדהות בשמם. חוה הזדהתה בשמה המקורי, חוה יונג, וכמותה עשתה גם רחל עפגין. לשתיהן היו אחים ששרתו בפלמ"ח. יתכן שזו הסיבה שמכל הבחורות רק הן נשלחו לכלא עם כל הבחורים. את מרבית המעצר עשו חוה ורוחל'ה בלטרון, ובזמנה הפנוי יצרה חוה לאראלה אלבום תמונות. לקראת החגים פורק מחנה המעצר בלטרון והנשים הכלואות הועברו ל"בית הצורות" בבית לחם. לאחר החגים שוחררו מהמעצר והתקבלו בקיבוץ בהתרגשות גדולה. במהלך עבודתה במשתלה ובנוי ילדה חוה את הבנים, אבנר, אסף ויפתח. וכשאלו גדלו הפכה מתוקף הנסיבות לאימם של שלושה טייסי קרב בחיל האוויר. לאורך שלושים שנה גייסה תעצומות נפש, חשקה שפתיים, נצרה רחשי ליבה וניהלה שיגרת חיים כאחת האימהות. "אני לא יודע איך אימא שלנו ישנה בלילות בשנים האלה שכולנו היינו בשרות מבצע", תהה אבנר בראיון לביטאון חייל האוויר.

לפני חמש עשרה שנים שכלו חוה ואיזי את ביתם הבכורה אראלה והעניקו לשלושת הילדים, גלית, יעל ושי, בית חם ועוטף. על אף הכאב הם עמדו איתן, ולא נתנו לרוחם ליפול.

"מנין למדת למחות הדמעות, כתבה חנה סנש על אימה, / לשאת הכאב בחשאי/בסתר ליבך להטמין התלונה/ הסבל, הבכי, הדווי... / מנין השקט הזה בליבך? / מנין למדת גבורה?"

בתקופה האחרונה סבלה חוה ממחלת לב, גופה נחלש ואט אט אפסו כוחותיה. בני משפחתה, שלושת ילדיה, שלושה עשר נכדיה ואחד עשר ניניה עטפו אותה ולא משו ממיטתה. לצידה סייעה רבות אשא, המטפלת המסורה, ודאגה לכל מחסורה. אמש עצמה חוה את עיניה לעולמים.

יהי זכרה ברוך ושמור בתוכנו.

אספה וכתבה: אביטל שחר

אמא !

קשה לדבר עליך בלשון עבר,
הרי רק אתמול עוד דיברנו, שאלת מה קורה לי? והתכוונת למתי זה
יסתיים כבר, ואף אמרת לנו זאת במפורש.

לא היה לנו קל לראות אותך בסבלך במיוחד בשלושת החודשים
האחרונים.

תמיד אמרת לנו שאינך מוכנה להגיע למצב של איבוד צלם אנוש ואנו
מקווים שהצלחנו למלא את בקשתך.

אמא היית צנועה וענווה איכפתית מתעניינת ודואגת לכולנו.

היית צלולה וחדה כתער עד רגעיו האחרונים.
גם בתקופה שגופך נחלש ונזקקת לעזרה פיזית הראש נשאר צלול וחד
דבר לא נעלם מבינתך, מה קורה במשפחה בקיבוץ ובמדינה.

לא הפסקת לפתור תשבצים לשלוף פתרונות להגדרות במהירות וכשהיה
לך קשה לכתוב עשינו זאת עבורך.
אהבת לקרוא המון וכשרצינו המלצה לאיזה ספר את היית הכתובת.

בוודאי חשת את אהבתם ודאגתם הרבה של כל צאצאייך בנייך כלותייך
נכדייך ונינך.

אמא נזכור אותך חזקה נמרה אמתית, תחסרי לכולנו מאוד.

נוחי על משכבך בשלום,

את השיר הזה השמעתי לך בימים האחרונים ואשמיע לך אותו שוב

אוהבים אותך

מודים למערכת הבריאות למערך הסיעודי של הקיבוץ ולאישה על
הטיפול והתמיכה בך.

יפתח נוימן

סבתא חוה.**סבתא שלנו אהובה, קצת קשה לי היום לספר לכולם איזה סבתא היית!**

בעלת נתינה בלי גבולות, תמיד היית בצד שלנו הנכדים, לא משנה מה עשינו (גם שעשינו מעשה קונדס). כבר שהייתי בן 5 כשפירקו את הלינה המשותפת ההורים שלנו היו בחו"ל ואת וסבא הייתם שם לאסוף אותי אחרון מבית הילדים. בהמשך היתה לכם אוזן קשבת לנו הנכדים. מגיל קטן כאשר היינו באים לאכול אתכם ארוחת ערב איתך ועם סבא, דאגת ללמד אותנו את נימוסי השולחן. מאז שההורים שלנו נפטרו, הייתם בשבילנו מקום עלייה לרגל, את וסבא ראיתם, בי בגלית ויעל כמו עוד שלושה ילדים שלכם. יצרת קשר מיוחד עם נועה, נטע וניר הנינים שלך (הילדים של רחלי ושלי). חימם לי את הלב איך נועה ונטע היו מלוות אותך שלובות זרועות לארוחת ערב אצלנו בבית. השנה האחרונה היתה קשה לכולנו לראות את הסבל המתמשך שעברת, הטלפונים בלילות אלי ואל יעל נהפכו לשיגרה, ואת שכל חיך הקפדת על כך לחיות בצניעות, לא רצית והרגשת לא נוח להיות מטרד. סבתא אנחנו מצידנו היינו מוכנים להוריד את הירח בשבילך, רק שתרגישי יותר טוב. לפני 3 חודשים באחת הפעמים שפינית אותך לביה"ח, אמרת לי שדיי נמאס לך לסבול ואת מבקשת שנגיח לך למות. אני מצידי הרגשתי שחובתי וחובתנו להגיש לך עזרה עד הסוף! היום שאני עומד פה, אני אומר לעצמי שנזכור ממך לא רק את השנה האחרונה הקשה בחיך. נזכור את הדברים הטובים: את הקריאה, את פתרון התשבצים, את האהבה שהענקת לנו ואת הנתינה האינסופית שנתת לנו הנכדים והנינים. מהמקום הזה אני מבקש להודות לצוות הרפואי של הקיבוץ, לצוות הבית הסיעודי ולעובדות המסורות, בלעדיכם הכל היה יותר קשה. סבתא נוחי בשלום על אדמת שדות ים, שהגעת אליה לפני 73 שנה, את יחד עם דור המייסדים בניתם פה יישוב לתפארת. כאן ליד קברו של סבא אנחנו נפרדים ממך היום בראש מורם ובעיקר עם הרבה גאווה על מה שהשארת לנו. יהי זכרך ברוך!

בשם הנכדים והנינים.

שי בובר

(ברכה שתוכננה להתפרסם בעלון טרם פטירתה של חוה ז"ל).

לסבתא חוה היקרה,

ברכות חמות והרבה נחת לרגל הענקת מלגת ההצטיינות הנחשקת לדוקטורנטים צעירים ע"ש וולף לגל נוימן, הנכדה שלך ושל סבא איזי ז"ל (הבת של מיכל ואסף נוימן).

(הפרס והמלגות מוענקים בישראל מאז שנת 1978, לאנשי מדע ולאמנים נודעים מכל רחבי העולם, בעד הישגיהם למען האנושות ולמען יחסי ידידות בין העמים, בלי הבדל אזרחות, גזע, צבע, דת, מין או השקפה פוליטית)

יעל בובר

עורכת: רחלי שוחט | גרפיקה: לאה קציר | תגובות 052-8795081 | rachel@sdot-yam.org.il

קיבוץ שדות-ים